ثيشمةرطةو فةرماندةيةكى شورشى ئةيلول بوطوظارى ضيا دةدوي

ديدار/ روناك شێخ جەناب

شيخ لةتيف شيخ حسين كة ئيستا لةشارى سليمانى نيشتةجيية، سالَى ١٩٣٢ لةطوندى كربضنة هاتؤتة دنياوة، تا ثؤلى ثينجةمى سةرةتايي خويندوةو هةروةها بةهؤى ضةند مامؤستايةكى ئاينيشةوة فيرى خويندنى قورئان بووةو شارةزايي لةوبوارةدا ثةيداكردووة.

ئةو ثياوة بةتةمةنة لةسةرتاى شؤڕشى ئةيلول تا كؤتايي شؤڕشةكة ثيشمةرطة بووة، لةضةندين نةبةردو داستاندا بةشداريكردووةو ضةند جاريك ثيكراوة بؤية طؤظارى ضيا بةثيويستى زانى ڕازةكانى رؤذطارى ثيشمةرطايةتى ئةم تيكؤشةرة بةر لةئاوابوونى خؤرى تةمةنى بؤ خوينةران و نةوةى نوي ئاشكرا بكات.

شيخ لةتيف بؤمان دةطيريتةوة دةلَي:-

مام جەلال کە فەرماندەیەکی سەربازی و ئەندامی مەکتەبی سیاسی پارتی بوو تازە چوبووە چەمی ڕێزان‌و منیش لەگەڵ پێشمەرگەیەکی تر لەسەر فەرمانی شێخ محەمەد کە سەرلقی هێزەکەمان بوو مانگی ئابی ١٩٦٢ چوین بۆ چەمی ڕێزان و دەربارەی هێرش کردنە سەر قەرەداغ قسەمان لەگەڵ بەڕێزی کرد، پاشان نامەیەکی بۆشێخ محەمەد نوسی‌و لەکاتی گەرانەوەمان دوو تفەنگیشی پێداین .. کاتێکیش گەیشتینەوە قەرەداغ شێخ محەمەد نامەکەی مام جەلالی خوێندەوەو هێزەکەی کردبوو بە دوو بەشەوە ئەو لە قۆڵێکەوەو منیش لە قۆڵێکەوە سەرپەرشتی هێزەکەمان دەکرد .

ئەوە بوو پاش ١٠ دە ڕۆژ لە بۆردومانی فرۆکەو بەرگری بەهێزی دوژمن، توانیمان قەرەداغ بگرین ، لەگەڵ دەستکەوتنی ٨٢ تفەنگی هەمەجۆرو ژمارەیەك سەربازی عەرەبیش دیلکران ، پاش ماوەیەك مام جەلال و رەئیس کەماڵ (کەمال موفتی) هاتن بۆلامان‌و دەستخۆشی ئەو نەبەردیەیان لێکردین ، هاوکاتیش بەفەرمانی مامجەلال پلەکەی من لەسەر پەلەوە کرا بە سەرلقی یەکی قەرەداخ ، لەوکاتەشەوە ناوچەی قەرەداغ بەتەواوەتی کەوتە ژێر کۆنترۆڵی شۆڕش .

لەبەشێکی تری دیدارەکە شێخ لەتیف ئاماژەی بەکارو کۆبونەوەکانی بەڕێز مام جەلال لەگەڵ پێشمەرگەو هاوڵاتیاندا کردوو ووتی : مام جەلال کەسێکی زیرەك‌و قسەزان بوو بەردەوام کۆبونەوەی پێ دەکردین‌و دەیگوت شۆڕشی ئێمە رەوایە و هەر سەردەکەوێت، بۆیە ئێمەش بەردەوام ژمارەمان زیادی دەکرد، لەگەڵ ئەوەشدا خەڵك هەزار بوو هیچ موچە یان پاداشتێکی نەبوو ، پێشمەرگەی خێزاندار ٣ مانگ جارێك (٣بۆ٤)دیناری وەردەگرت بەلاّم ڕۆژ بەرۆژ هاولاّتیان دەهاتنە ڕیزی شۆڕشەوە ،دوایش ووتی:ڕۆژێك بەمام جەلالم ووت بەنیازم ئەومولکەی هەمە بیفرۆشم وپارەکەی بدەم بەشۆڕش ئەویش لەوەلاّمداپێی ووتم تۆگیانی خۆت خستۆتە مەترسیەوە ئەوەش بەسە بۆسەلماندی دڵسۆزیت بەرامبەر گەلەکەت ،

هەروەها لە گێڕانەوەی ڕۆژگارەکانی ئەو سەردەمە باسی لەوەشکرد کە لایەنێکی تری بەهێزبوون و چەکداربونی شۆڕشەکە بەهۆی پۆلیسی هەلاّتووەبوو ،هەربۆیە ووتی : لەڕوی چەك‌و تەقەمەنییەوە شۆڕش لاواز بوو تفەنگەکانمان بریتی بوون لە برنەوو پێنج تیری ئینگلیزی و ئیرمانە ، بەلاّم هەرکاتێك ناوچەیەك دەگیرا مەرکەزەکانی پۆلیس تەسلیم دەبون‌و چەکی زۆر پێشکەوتویان دەهێنا .

خەباتگێڕەکانی کورد لەهەر شۆڕش‌و

حزبێکدا بوبێتن شاهیدی چەندین کارەساتو شکستو سەرکەوتنن، بۆیە پێویستە هەموو ئەوانەی وەك ئەم تێکۆشەرەی میوانی گۆڤارەکەمان، لەدەرفەتێکدا روداوەکانی ناخی بدرکێنێو بە پەنهانی نەیان هێڵێتەوە، یاخود دەزگاو میدیاکانی راگەیاندن بیانهێنێتە قسە و لەگەردوتۆزی فەرامۆشی ولەبەین چوون بیان پارێزێ .

لەم دیدارەشێخ لەتیف، هەموو ئەو روبەروبونەوانەی رۆڵی تێدا بینیوە بۆی گێراینەوە : ئێستا ناتوانم باسی هەموو شەرەکانی ئەو کاتە بکەم چونکە شۆڕش هەموو رۆژێك توشی شەڕ ئەبوو ... پێشمەرگە شەهید دەکرا .. هاوڵاتیان ئازار دەدران .. بەلاّم ئەو داستانانەی دوژمن زەرەری زۆریان بەرکەوتووە من ئاگاداربم بریتین لە : گرتنی قەرەداغ ، گرتنی پێنجوین ، کفری ، قەرەتەپە، داری کەلی ، لێدانی کاروانێکی دوژمن کەبەشەری قەتارەکە ناسراوبو،و هتد..

شەرشی پێنجوین لە رۆژی ١٩٦٢/٥/١٠ بەسەرپەرشتی مام جەلال کرا کە هەریەك لە قائیمقامو بەڕێوەبەری ناحیە بەدیلگیران لەگەڵ ١٣٧ پارچە چەکی هەمە جۆر لەناویاندا ٧ رەشاش هەبوو.

یەکێکی تر لە یادەوەریەکانی، شەری قەرەتەپەو شارۆچکەی کفریە، ئەمەش بەگوێرەی قسەکانی خۆی بۆ زیاتر ناساندن و بلاّوبونەوەی دەنگوباسی شۆرشبووە ، چونکە وەك ئاماژەی پێدرا ڕاگەیاندنیان نەبوە، بۆیەناچار ویستویانە بەکردەوە بونیەتی شۆڕش وياخيبون دژی داگیرکەر بسەلمێنن. هەربۆیە وتی:- سەرەتا ١٩٦٣/٨/١٠ کەمال موفتی لە داری زەردی قەرەداغ کۆبونەوەیەکی پێکردن دەرباری لێدانی دوژمن لەناو قەرەتەپە،وە کارەکەشمان بەسەرکەوتوی ئەنجامدا ، پاشان چوین بۆ دێی(نا سالّح) لەنزیك کفری ، و لەگەڵ دوو هێزی گەورەی دوژمن کەلە دوولاوە پەلاماریان داین لەسەعات دووی پاشنیوەڕۆ شەڕ دەستی پێکرد تـــا ٨:٣٠ دەقیقەی شەو.

لەگێرانەوی ئەم داستانەدا شێخ لەتیف سەرنجی بۆئەوە ڕاکێشاین کە بەجۆرێك هێزی پێشمەرگەو دووژمن تێکەڵی یەکتری ببون، فرۆکەکانی دوژمن نەیاندەتوانی بۆردومان بکەن ، هەروەها باسی لەوەش کرد کە لەوشەڕەدا سێ گوللەی بەرکەوتوە و بەسەختی پێکراوە و ٢٨ پێشمەرگەشیان شەهید بووە، پاشان وتی جارێکی تریش لەناوچەی (ناوتاق) بەبۆردومانی فرۆکە بریندار کرام.

کاتێکیش پرسیاری هەرەسی شۆڕشمان کرد، ئەویش ئاوها وەڵامی داینەوە:-

هەواڵێکی ناخۆشبوو، ئێمە نزیکەی بیست کەسی پەڕاگەندەی هێزەکان یەکمان گرتو لەگەڵ هێزەکەی فازڵ سۆرانیو نەوشیروان فوئاد مەستی توانیمان ١٣٦ پێشمەرگەی بوێر ئامادەبکەین پەیمانمان دووبارەکردەوە کەسەنگەر چۆڵ نەکەین و وەك کاردانەوەیەکیش بۆ ئەو حاڵەتە نیازمان هەبوو شارۆچکەی سەید سادق بگرین ، پاشان عەبدولوەهاب ئەتروشی هات پێی ووتین باهێزەکەتان زۆرو بۆرنەبێ ، ئەوەی دەمێنێتەوە دەبێ فیدایی بێت ، بەوچەشنە ٣٦ کەسی دیاری کردو منی کردە فەرماندەیان بۆگرتنی سەیدسادق ، سێ ڕۆژ چاوەڕێی فەرمانی سەروی خۆمان کرد بۆدەست پێکردن ، بەڵام کەفەرمانەکەمان بۆهات ئاماژەبوو بەکۆتایی هاتنی شۆڕش وتەسلیم بوونەوەی پێشمەرگەکان بە حکومەتی عێراق یان ڕۆشتنمان بۆ ئێران بەو شێوەیەش کارەکەی ئێمە سەری نەگرتو کارەساتەکەش بەسودی دوژمن رویدا . منیش چومە ناوچەی مەریوان و هەندێك کەسو کارم لەوێ هەبوو زۆر هەوڵیان لەگەڵ دەزگا حکومیەکانی ئەوێدا کە لەلایان بمێنمەوە ، بەڵام حکومەتی ئێران رازی نەبوو و پێیان راگەیاندم : مادام پێشمەرگەیە دەبێ بچیت بۆ کەرەج، بۆیە هاتمەوە بۆ ئێراقو ساڵی ١٩٧٦ لە بەڕێوەبەرایەتی (غابات) دارستان وەك فەرمانبەر دامەزرام ، ئیتر لەو کاتەوە دەستم کردووە بە کاسبیو نەبومەوە بە پێشمەرگە.

هەروەها لەکۆتایی دیدارەکەشدا رونیکردەوە کاتێك کە پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردوە خاوەنی موڵكو زەوی کشتوکاڵی و ئاژەڵی زۆربووەو هەمووی لەدەست چووە، یاخود کە بووە بەپێشمەرگە کوڕێکی لەسەر لانکەبوەو بۆ ماوەی حەوت ساڵ لێی دابڕاوە، کاتێك بینیویەتی کوڕەکەی چۆتە بەر خوێندنو گەورە بووە.

دەربارەی سەرچاوەی بژێوی ژیانیشی وتی: ٢٠ساڵ خزمەتی فەرمانگەی دارستانم هەیەو پێی خانەنشین بووم، هەروەها گلەیشم نیە، بەڵام سەرنجم لەو بارەیەوە ئەوەیە کە دەبو ساڵانی پێشمەرگایەتی و پلەی سەر لق—یم لە شۆڕشدا بۆ بخرایە سەر خانە نشینیەکەم.